

Smittevernveileder

Bransjestandard for gudstjenester og kirkelige handlinger i Den norske kirke

Dato: første utgave 05.05.2020

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag	2
2. Innledning og målsetting	2
3. Ansvar og avgjørelsesmyndighet	3
4. Smitteforebyggende tiltak	3
4.1 Overordnede retningslinjer for å ivareta godt smittevern.....	3
a) Syke personer skal ikke delta på kirkelige arrangementer	4
b) God hygiene.....	4
c) God avstand og minst mulig kontakt mellom personer.....	4
d) Minst mulig felles bruk og berøring av inventar og utstyr	5
4.2 Generelt renhold.....	5
4.3 Ansatte.....	5
5. Gudstjenester og kirkelige handlinger	6
a) Gudstjenester	6
b) Nattverd	6
c) Åpne kirker	6
d) Vielser.....	7
e) Dåp.....	7
f) Kirkelig gravferdsseremoni.....	7
6. Sjekkliste for smittevern i lokalkirkens virksomhet	8

1. Sammendrag

Smittevernveilederen er utarbeidet av Kirkerådet i samarbeid med Bispemøtet, KA - arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter og styret i Norges kirkevergelag. Veilederen har vært drøftet med aktuelle fagforeninger på kirkelig sektor og hovedverneombudet for prestene.

Veilederen er vurdert av Barne- og familiedepartementet 02.05.2020 og er i samsvar med Folkehelseinstituttets smittevernveiledning. Kirkerådets arbeidsutvalg har godkjent veilederen til bruk i Den norske kirke 04.05.2020. Veilederen vil bli oppdatert ved behov og nye versjoner erstatter denne førsteutgaven. Veilederen ligger på kirken.no/korona og skal være tydelig merket med «sist oppdatert dd.mm.åååå»

Gjenåpning av kirker og gjennomføring av gudstjenester og kirkelige handlinger kan skje under følgende forutsetninger når det gjelder antall deltakere:

- a. Maksimalt 50 personer (inkl. medvirkende) til stede (denne begrensningen gjelder inntil helsemyndighetene eventuelt gir nye/justerte råd)
- b. Minimum 1 meter mellom hver person (gjelder ikke personer i samme husstand)
- c. Seremonirommets størrelse overstyrer pkt. a slik at pkt. b kan ivaretas
- d. Der kommunen av smittevernhensyn har strengere bestemmelser om samlinger og antall, overstyrer disse foregående punkter.

Smittevernet ved gudstjenester og kirkelige handlinger bygger på fire hovedprinsipper:

- I. Syke personer skal ikke delta eller være til stede
- II. Gode rutiner for håndhygiene og renhold
- III. God avstand og minst mulig kontakt mellom personer
- IV. Minst mulig felles bruk og berøring av inventar og utstyr.

2. Innledning og målsetting

Sykdommen covid-19 forårsakes av viruset SARS-CoV-2., i dagligtale kalt koronavirus. Viruset kan forårsake luftveisinfeksjon av varierende alvorlighetsgrad. Det smitter hovedsakelig via dråpe- og kontaktsmitte. Viruset spres i størst grad ved hoste- og nysing – og mindre ved normal tale/snakking. Det er ikke vist at det nye koronaviruset smitter via mat, drikke eller vann.

Gudstjenester og kirkelige handlinger er Den norske kirkes kjernevirksomhet og har en sentral rolle i mange menneskers liv. Det er derfor av stor betydning at kirkebyggene kan åpnes og gudstjenester og kirkelige handlinger gjennomføres når dette er smittevernfaglig forsvarlig.

Formålet med veilederen er å gi tilpassede råd for å forhindre smitte av covid-19 som kan oppstå i forbindelse med gudstjenester og kirkelige handlinger. Denne veilederen skal bidra til dette.

Biskopene og kirkerådet anbefalte 12. mars å avlyse alle gudstjenester inntil videre. Med bruk av denne veilederen, åpnes det nå opp for gudstjenestefeiring.

Det vil også bli utarbeidet veiledere for arbeid med barn og unge, kirkemusikalsk arbeid og diakonalt arbeid, men i en første fase prioriteres gudstjenester og kirkelige handlinger.

3. Ansvar og avgjørelsesmyndighet

Utgangspunktet for en gradvis og planmessig gjenopptagelse av det ordinære gudstjenestelivet, vil være den tidligere fastsatte gudstjenesteforordning i det enkelte sokn/kirke. Ansvarlig arrangør for gudstjenester og kirkelige handlinger vil være Den norske kirke, slik Kirkemøtet har delegert ansvar for ulike oppgaver til ulike organer med hjemmel i kirkeloven §24, jf §25 tredje ledd.

For å sikre en forsvarlig og gradvis gjennomføring av dette i det enkelte sokn, kreves det god samordning mellom menighetsråd, kirkelig fellesråd/kirkeverge og sokneprest/prost. Gudstjenesteforordningen og den lokale gudstjenesteplanen gjelder. Det vil sannsynligvis være behov for å justere den lokale gudstjenesteplanen gitt de spesielle vilkårene som vil gjelde for gudstjenestelivet i denne perioden. Menighetsrådet kan vedta justeringer i gudstjenesteplanen. Dette må avklares med kirkevergen ut fra ressursituasjonen i fellesrådet og koordineres med prestens godkjenning av prestenes arbeidsplaner. Prosten orienterer biskopen om justeringene.

Det er fellesrådet som er ansvarlig for å sikre at driften av kirkebygget er i samsvar med denne veilederen. Fellesrådet er ansvarlig for å etablere internkontrollrutiner som sikrer at innemiljøet i kirken fremmer helse, miljø og sikkerhet og forebygger sykdom. Fellesrådet har derfor ansvar for å sikre forsvarlig renhold ut fra denne veilederen.

Både fellesråd og prost har hver for seg og samlet ansvar for at arbeidsmiljøet for kirkelig ansatte er fullt ut forsvarlig, jf. aml. § 4-1. Som hovedbedrift er fellesrådet ansvarlig for at begge arbeidsgiveres ansvar blir samordnet, jf. aml. § 2-2. Alle arbeidstakere i begge arbeidsgiverlinjer har medvirkningsplikt og skal bidra både til å gjennomføre og følge opp virksomhetens HMS-arbeid, jf. aml. § 2-3.

Smittevernforsvarlig drift innebærer at alle som bidrar i og deltar på gudstjenester og kirkelige handlinger samarbeider godt. Dette inkluderer også arbeid med renhold jf. aml §2-3. Alle ansatte og frivillige som deltar, er forpliktet til å følge rådene i denne veilederen.

Forrettende prest er ansvarlig for gjennomføring av gudstjenesten/den kirkelige handlingen, og at det blir gitt nødvendige instruksjoner til deltakere/pårørende før, under og etter seremonien jf Tjenesteordning for prest §7. Kirketjener og eventuelt andre medvirkende bistår presten i dette.

Før det åpnes for gudstjenester og kirkelige handlinger, skal det skje en drøfting med lokalt tillitsvalgte og verneombud som dokumenteres med et referat.

4. Smitteforebyggende tiltak

4.1 Overordnede retningslinjer for å ivareta godt smittevern

Til tross for godt gjennomførte tiltak, kan tilfeller av covid-19 og andre infeksjoner oppstå. Dersom smitteverntiltakene som er listet opp her gjennomføres, vil smittespredningen likevel bli begrenset. Tiltakene nedenfor er en beskrivelse av hvilke smitteverntiltak som må være på plass for å lykkes med å redusere smitterisiko til et minimum.

Den enkelte menighet forventes å lage en plan for hvordan konkrete utfordringer på grunn av smitterisiko skal håndteres. Målet er å forminske risiko for smittespredning. Planen bør gjøres tilgjengelig på nettsider og ved oppslag i kirkene.

Informasjonsmateriell og plakater om covid-19 finnes på Helsedirektoratets nettsider: [lenke koronavirus/plakater-og-informasjonsmateriell](#)

a) Syke personer skal ikke delta på kirkelige arrangementer

- På kirkens hjemmesider og i kontakt med pårørende, deltakere mv må det informeres tydelig om at de som kan være korona-syke, har symptomer på luftveisinfeksjon eller er i karantene ikke kan delta på kirkelige arrangementer. Det bør samtidig informeres om kirkens nettilbud og kontaktinformasjon for samtaler mv for de som er forhindret i å delta på gudstjenester og kirkelige handlinger.
- Alle ansatte må vurdere egen helsetilstand med hensyn til symptomer på luftveisinfeksjon og unngå å gå på jobb hvis de er syke. Ansatte skal forlate arbeidsstedet umiddelbart dersom de utvikler infeksjonssymptomer.
- Ansatte og frivillige har et særlig ansvar for å følge myndighetens råd om karantene og isolering ved utvikling av egne symptomer eller ved nærkontakt med mennesker med påvist smitte.

b) God hygiene

- Sørg for god informasjon ved inngangspartiet for deltagere og tilsatte med råd for å unngå smitte.
- Det må tilrettelegges for god håndhygiene, enten håndvask eller håndsprit for ansatte og deltakere.
- Håndsprit skal alltid være tilgjengelig ved inngangen, på alteret, talerstolen, orgelet og døpefonten.
- Alt utstyr som berøres av ansatte og/eller deltakere skal rengjøres før og etter bruk.

c) God avstand og minst mulig kontakt mellom personer

- Inntil videre er det satt et maksimumsantall på 50 personer til stede i kirke/menighetslokale.
- Seremonirommets størrelse overstyrer maksimumsantallet. Det vil derfor være nødvendig med et lavere deltakerantall i mindre lokaler for å sikre tilstrekkelig avstand.
- Det må tas hensyn til eventuelle kommunale bestemmelser pga. smittesituasjonen i den enkelte kommune.
- Kirkegjengere oppfordres så vidt mulig å komme til kirken til fots, på sykkel eller med bil for å unngå bruk av offentlig transport.
- Forventningen om minimum 1 meter mellom hver person skal ivaretas både gjennom informasjon, organisering og fysiske rammer. Dette gjelder både i selve forsamlingslokalet, ved inngang/utgang og eventuell samling i friluft.
- Kravet om avstand gjelder ikke personer i samme husstand.
- Bruk om mulig flere inn/utganger og gi god informasjon for å unngå trengsel.
- Det bør vurderes fysiske tiltak for å bidra til tilstrekkelig avstand, f.eks. ommøblering av lokalet, avstenging av annenhver benke/stolrad, markering på gulvet mv.
- Unngå kirkekaffe og annen felles servering av mat og drikke.
- Artikulasjon ved solosang kan gi økt smittefare, det anbefales derfor noe ekstra avstand i slike tilfeller.
- Stoler og utstyr må settes fram i forkant av gudstjenesten.
- Reduser muligheten for kontakt som kan oppstå ved trengsel ved utgang, nattverd, kistebæring, musikkframføring mv.

d) Minst mulig felles bruk og berøring av inventar og utstyr

- Instrumenter, mikrofoner, bøker mv skal ikke deles og ikke berøres av andre enn den som skal benytte det.
- Salmebøker bør ikke benyttes. Bruk programark eller framvisning på skjerm/prosjektor.
- Unngå bruk av løse sitteputer.
- Husk desinfisering av pianotangenter og annet utstyr som kan brukes av flere personer

4.2 Generelt renhold

Aktiviteter forutsetter rutiner for rengjøring. Rutinene skal være kjent i kirken/kontoret ved oppslag og gjelder alle rom som benyttes.

- Det anbefales god, generell rengjøring av lokalene. Vanlige rengjøringsmidler kan benyttes.
- Dørhåndtak, vaskeservanter, trappegelendre og andre gjenstander eller kontaktflater som hyppig berøres bør rengjøres hyppig. Antibac e.l. kan brukes på ellers rene flater, men vær oppmerksom på at dette ikke er tilstrekkelig ved synlig skitne overflater. Synlig skitne overflater må derfor rengjøres før eventuell bruk av desinfeksjonsmidler i tillegg.
- Utstyr som er brukt rengjøres før neste bruk. Dette gjelder også orgel, alterbord, talerstol, mikrofoner, høytaleranlegg, flater i sakristiet hvis flere benytter dette.
- Håndsprit skal alltid være tilgjengelig ved inngangen, på alteret, talerstolen, orgelet og døpefonten
- Vær bevisst på at ulike materialer og overflater tåler ulike rengjøringsbehandling slik at ikke kulturminner ødelegges.
- Merking med tape e.l. må ikke ødelegge underlaget.
- Bruk av blåseinstrumenter i kirken må ha egne rutiner for bruk og renhold.
- Dersom kirkens toaletter skal være tilgjengelige, må det også her være rutiner for renhold.
- For råd om rengjøring av fredede og listeførte kirker, se KA og Riksantikvarens veiledning «[Bruk og rengjøring av kirkerom i forbindelse med covid-19](#)»
- KA har utviklet en veiledning om renhold:
- [KAs råd om vask av kirken](#)
- [Spørsmål og svar fra KA og vask av kirker](#)

4.3 Ansatte

Ansatte skal få opplæring i å gjennomføre nødvendige smitteverntiltak som beskrevet i denne veilederen. Prost og kirkeverge har et særlig ansvar for at dette skjer. Opplæringen skal dokumenteres.

Det er viktig med god dialog mellom valgte råd og de ansvarlige ansatte for å sikre god gjennomføring av kirkelig aktivitet.

Prost og kirkeverge må samhandle om prestene og de andre tilsattes arbeid ved gudstjenester og kirkelige handlinger.

Fellesrådsansattes og prestenes vernetjeneste må involveres i beslutninger om gjennomføring av smitteverntiltak i den enkelte kirke/andre menighetslokaler. Som største arbeidsgiver har fellesrådet/kirkevergen hovedansvaret for å samordne HMS-arbeidet.

Det er særlig eldre (over 65 år) personer som har høyere risiko for alvorlig sykdom med det nye koronaviruset, spesielt dersom de i tillegg har underliggende kronisk sykdom. I tillegg

kan voksne personer, særlig de over 50 år, med kroniske sykdommer som hjertekarsykdom (inkludert høyt blodtrykk) og diabetes ha noe høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19. Ansatte som tilhører grupper med høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19 bør vurderes individuelt i forhold til tilrettelagt arbeid. Ansatte dette er aktuelt for, må ha legeerklæring.

Det er ikke vist at gravide kvinner har høyere risiko for alvorlig sykdom av covid-19 og det er heller ikke grunnlag for å mistenke at infeksjon kan gi grunnlag for fosterskade. Folkehelseinstituttet anbefaler at gravide kvinner som har kronisk sykdom eller svangerskapskomplikasjoner bør diskutere med egen lege om det er grunn til å utvise ekstra forsiktighet og behov for tilrettelegging på arbeidsplassen.

Denne veilederen kommer i tillegg til vedtatte HMS-rutiner i den enkelte virksomhet.

5. Gudstjenester og kirkelige handlinger

Med forutsetning om at tiltak for smittevern følges, kan lokalkirken finne løsninger for gudstjenester og kirkelige handlinger i kirker og andre menighetslokaler.

a) Gudstjenester

- Følg reglene om rengjøring og generelt smittevern ovenfor.
- Hold god avstand, ikke minst hvis flere skal synge sammen.
- Vær nøye med renhold i forbindelse med håndtering av teknisk utstyr, ledninger, mikrofoner etc.
- Ved innledningen til gudstjenesten informeres om de forholdsregler som gjelder om avstand, hygiene mm.
- Sikre at bare tillatte plasser er i bruk med minst 1 meter mellom hver person. Personer fra samme husstand kan gjerne sitte sammen.

b) Nattverd

Nattverd kan gjennomføres.

- Nattverd gjennomføres på en slik måte at det ikke er direkte kontakt mellom nattverdutdelere, brød/vin og deltakere (kommunikanter).
- Dette kan oppnås med bruk av enkeltbeger (særkalk) og at brødet (oblaten) legges i hvert beger.
- Deltakerne tar med beger og rekker det frem, mottar brødet i begeret og tar selv brødet i munnen. Deretter holdes begeret (som vanlig) frem og vinen helles i. Tilsigelsesordene som vanlig til hver deltaker.
- Det må være helst 2, minst 1 meter, avstand mellom deltakerne.
- Kirken må ha tilfredsstillende måte for å sikre desinfiserende vask av utstyret som benyttes, eller benytte engangsbeger.
- De som forbereder og deler ut vin og oblat skal praktiskere god håndhygiene.

c) Åpne kirker

Flere kirker har åpne dører for lystenning, bønn og samtale med en ansatt. Følg reglene om rengjøring og generelt smittevern ovenfor.

d) Vielser

Kirken må være behjelpelig med å finne gode løsninger for vigsel. Følg reglene om rengjøring og generelt smittevern ovenfor. Vigsel utendørs, der brudeparet har ansvar for tilrettelegging, kan være et alternativ til kirkerommet.

- Kun brudepar og forlovere bør stå ved alteret sammen med presten.
- Forutsatt god håndhygiene i forkant og etterkant, kan ekteskapsinngåelsen og forbønn med håndspåleggelse gjennomføres på vanlig måte.

e) Dåp

Det bør tas kontakt med alle dåpsfamilier som allerede har avtaler, og avklare hvordan dåpen skal skje. Selv om reglene kan endre seg, skal kirken søke å gjennomføre dåp som planlagt. Dåp kan gjennomføres på ordinær måte.

- Dåpsfølget som står ved døpefonten sammen med presten, bør bestå av få personer.
- Forutsatt grundig håndvask i forkant, kan dåpshandlingen gjennomføres på vanlig måte uten bruk av hansker: Å tegne korsets tegn på pannen, øse vann over barnets hode, tørke av barnets hode og håndspåleggelse.
- Papirserviett brukes til å tørke dåpsbarnets hode. Tøyserviett kan benyttes dersom dåpsfølget håndterer denne. Andre løsninger som ivaretar smittevernhensynet kan vurderes.
- Det anbefales at presten eventuelt lar en i dåpsfølget løfte barnet frem for menigheten i etterkant av dåpshandlingen, og at barnet holdes av samme person gjennom dåpshandlingen/gudstjenesten.

f) Kirkelig gravferdsseremoni

Alle som kontakter Den norske kirke i forbindelse med dødsfall i egen familie, skal møtes med særlig imøtekommenhet og forståelse fra kirkelig personell som gjør sitt ytterste for å finne fram til seremonielle løsninger som oppleves ivaretagende for de pårørende.

- Gravferdsseremoni med jordpåkastelse skjer innenfor alminnelige tidsfrister etter dødsfallet.
- Antallsbegrensningene kan gi grunnlag for å tilby en minneseremoni i kirken i tilknytning til et utsatt minnesamvær, urnenedsettelse e.l. Vi anbefaler at rammer og innhold avklares lokalt mellom prost og kirkeverge.
- Vi anbefaler strømming av seremonien etter de retningslinjer som gjelder for dette.
- Prest/prost og kirkeverge bør ha løpende kontakt med begravningsbyrå slik at de er kjent med lokal fleksibilitet i forbindelse med seremonier.
- I forkant av begravelsen anbefales det å redusere antall berøringspunkter ved å ha åpen inngangsdør og benytte trykte salmeark.
- Det forutsettes at de som er til stede ikke har symptomer på luftveisinfeksjon, og at generelle bestemmelser om smittevern følges. Det gjelder også pårørende som bærer kisten.

g) Konfirmasjonsgudstjenester

Konfirmasjonsgudstjenester er utsatt til etter sommerferien. I juni vil det komme mer informasjon knyttet til gjennomføring av konfirmasjonsgudstjenester.

6. Sjekkliste for smittevern i lokalkirkens virksomhet

Ansvarlig for tiltaket: K = Kirkeverge, P = Prost, Pr = Prest. Viktigheten av god samhandling mellom ansvarlig og alle ansatte understrekes.

Tiltak	Utført dato	Merknad
1. Opplæring av ansatte ved at de gjøres kjent med innholdet i denne veilederen. (K/P)		
2. Utarbeide skriftlige rutiner og organisering av renhold som bl.a omhandler hyppighet og metode for de ulike punktene (K)		
3. plan for håndtering av smittevern i den enkelte menighet (K/Pr)		
4. Sikre at det er nok såpe/håndsprit og tørkepapir på alle stasjoner (K)		
5. Henge opp plakater om håndvaskrutiner og hostehygiene (K)		
6. Merke av sitteplasser som kan brukes (K)		
7. Plan for å redusere trengsel ved inngangen og kø ved nattverd og annet (K/Pr)		
8. Legge ut informasjon til brukerne på nett (K)		
9. Drøfting med tillitsvalgte og lokalt verneombud (K/P) Opprette dialog med evt. ansatte i risikogrupper (K/P)		
10. Opprette dialog med evt ansatte i risikogrupper (K/P)		